

אוניברסיטת בר אילן

**התערבות מתווכת מחשב לקידום יכולת ושפה פרו-חברתית בקרב
ילדים עם אוטיזם**

אפרת צור דגן

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בפקולטה לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

תשפ"ב

רמת גן

תקציר

מחקר זה עסק באחד הקשיים המשמעותיים של ילדים עם אוטיזם (Autism spectrum disorder- ASD) – אינטראקציה חברתית, והתמקד בשפה פרו-חברתית. המחקר השווה בין ילדי גן עם ASD בתפקוד גבוה (HFASD) לבין ילדי גן בסיכון ללקות למידה (Specific learning disability SLD), במטרה לבחון האם ניתן לקדם שפה פרו-חברתית באמצעות תכנית התערבות מתווכת מחשב לעומת תכנית התערבות שאינה מתווכת מחשב. שיערנו כי יכולות שפה פרו-חברתית של ילדים עם HFASD וילדים בסיכון ל-SLD תהיינה דומות טרום תכנית ההתערבות, ולאחריה ילדים עם HFASD יראו שיפור גבוה יותר לעומת ילדים בסיכון ל-SLD. כמו כן, שיערנו כי השפה הפרו-חברתית של ילדים עם HFASD וילדים בסיכון ל-SLD, שהתנסו בהתערבות מתווכת מחשב, תשתפר יותר לעומת ילדים בהתערבות שאינה מתווכת מחשב. במחקר השתתפו 57 ילדי גן בני 4-7 ($M = 5.51$; $SD = 0.53$), כמחציתם עם HFASD (27), ומחציתם בסיכון ל-SLD (30). הם חולקו אקראית לשתי קבוצות: (1) ילדים שהתנסו בתכנית בהתערבות מתווכת מחשב, (2) ילדים שהתנסו בתכנית התערבות שאינה מתווכת מחשב. תכנית ההתערבות ארכה 11 שבועות, והתבססה על מודל הטיפול הקוגניטיבי-התנהגותי (CBT), כאשר זוגות ילדים למדו כיצד לפתור בעיות חברתיות. לפני ולאחר ההתערבות הועברו כלי מחקר הבאים: יכולות שפה פרו-חברתית (מילים חברתיות); הפקות ורבניות ולא ורבניות), והערכת יכולת ורבנית כללית (מדד אוצר מילים). תוצאות המחקר הראו, כי טרום העברת ההתערבות לא נמצא הבדל ביכולות השפה הפרו-חברתית בין ילדים עם HFASD לבין ילדים בסיכון ל-SLD במרבית המדדים. עם זאת, בשתיים מתוך עשר מילים חברתיות (שפך; מפתח) ובאחד מתוך שלושה מדדי הפקות ורבניות ולא ורבניות (כאב), התוצאות היו גבוהות באופן מובהק בקרב ילדים עם HFASD. יתרה מכך, לשתי הקבוצות יכולת שפה כללית נמוכה בהשוואה לילדים עם התפתחות תקינה (פער של 2 עד 3 שנים). נמצא דפוס של שיפור לאחר תכנית ההתערבות כמעט בכל המדדים בקרב שתי האוכלוסיות, והשפעה מובהקת על יכולת השפה הכללית, ועל המילה החברתית-לנחם. בנוסף, קבוצת HFASD הייתה גבוהה יותר בהשוואה לקבוצת סיכון ל-SLD במילה החברתית-שמחה, ובמדד הסיכום-כל המילים. לגבי ההשוואה בין שתי תכניות ההתערבות, ילדים עם HFASD, שחוו תכנית התערבות מתווכת מחשב, הראו דפוס של ציונים גבוהים יותר ברוב המדדים בהשוואה להתערבות שאינה מתווכת מחשב, אולם אינטראקציה משמעותית נמצאה רק במילה החברתית – לשחק. המחקר תורם לספרות המצומצמת בנושא שפה פרו-חברתית בקרב ילדים עם HFASD ובסיכון ל-SLD. ככל הידוע, מחקר זה הראשון בשדה מחקר זה, והינו בעל פוטנציאל בצמצום הפער בשפה הפרו-חברתית בין ילדים בהתפתחות תקינה לבין ילדים עם HFASD ובסיכון ל-SLD בגיל הצעיר.